

ABSCHNITT XIX. SOZIOLOGIE UND STATISTIK

DOI 10.36074/logos-31.03.2023.39

ПІДВАЛИНИ ВХОДЖЕННЯ В РЕАЛІЗАЦІЮ СТРАТЕГІЇ ВІДРОДЖЕННЯ І РОЗВИТКУ

ORCID ID: 0000-0003-2779-3736

Шедяков Володимир Євгенович

доктор соціологічних наук, кандидат економічних наук
незалежний дослідник

УКРАЇНА

Стратегічне мислення передбачає розуміння, передбачення та конструктивну дію на основі сприйняття логіки історії. Звичайно, втягування в протистояння може стати фатальним; нині набагато складніше йде відновлення, причому не тільки демографічне. Втім, ситуація катарсису дає суспільству навіть буферної зони шанс на перехід від неухильного гниття, що прискорювалося, через історично миттєвий злам до одужання и оновлення зі сталим підйомом і розвитком. Причому – на більш адекватних новим умовам підвалинах. Пропонований постглобалізмом (як організаційно-управлінськими розумінням та конструктивною діяльністю) варіант стратегій пов'язаний зі стимулюванням бажаних змін, насамперед, шляхом концентрації ресурсів у точках розвитку (зокрема, науково-освітньо-виробничих кластерах) та створення сприятливого до змін середовища: техніко-технологічного, політико-економічного, соціокультурного [1-3]. Підтримання економічного суверенітету як політико-економічного забезпечення можливості самостійно приймати рішення пріоритетне вимагає адекватності постглобальним тенденціям у посиленні структуроутворюючої ролі інтелектомісткої економіки та морального суспільства.

«Соціально-економічний фронтір» нашого часу як одно з продуктивних ядер відродження та розвитку тяжіє до реалізації моделі рефлексивної гіперіндустріалізації. Гіперіндустріалізація передбачає, з одного боку, ставку на нові уклади життєдіяльності, з іншого, – екологічно чисті відтворювальні цикли. Зокрема, стратегічні завдання у сфері економіки дедалі частіше концентруються навколо: розвитку своїх високотворчих працівників (насамперед інтелектуального профілю) та залучення відповідних міграційних потоків, створення продукції високого ступеня переробки з великою часткою доданої вартості, утримання та розширення ринків цієї своєї високотехнологічної продукції, утримання та розширення ринків отримання дешевої сировини, утримання та розширення внутрішнього платоспроможного попиту. Для оптимізації їх вирішення показали себе ефективними виділення кластерів розвитку, проектно-цільові програми посилення способів прямого і непрямого стимулювання зростання. Гіперіндустріалізація орієнтує на пріоритетність створення умов, привабливих нових проривних технологій. Рефлексивний характер організаційно-управлінських відносин диктує широке участь трудящих у праці, а й у управлінні. Коли центр суспільного багатства зміщується до суто індивідуальних комбінацій обдарувань, виявлення, то створення умов для

творчого розвитку та реалізації здібностей стає генералізуючим завданням держави [4-10]. Масовість підготовки та включення у процес творчості неминуче ставить питання про вирівнювання доступу до найважливіших його умов, зокрема – суспільних цінностей. Іншими словами, про подолання істотних відмінностей як і умови життя різних верств населення, про соціальну рівність. Мотивуюче значення уявлень про ідеал суспільного та державного устрою, про справедливий спосіб життя передбачає не горезвісну «зрівнялівку» й не диктатуру фінансово-спекулятивного капіталу, не плутократію, а трудовий / творчий характер диференціації: різниця персональних талантів і досягнень – єдине можливе суспільних відмінностей. Тобто суспільно-необхідна соціальна, матеріальна та духовна обстановка теж орієнтує на максимальне розкриття та реалізацію обдарованостей. Практично активне ставлення людини до світу здійснюється за допомогою суспільно-історичних форм матеріального та духовного виробництва, формуючи визначне значення коду творчості для висхідного середовища суспільного способу життя. Разом з тим, скорочення розриву між рівнями соціального розвитку та економічного зростання, оволодіння позитивними перспективами суспільства знань та збільшення ролі відповідних ціннісно-смыслових комплексів неможливо стійко досягти без цілеспрямованої політики підвищення взаємодії різнорівневих регіонів та держав. У розвитку ж та активізації науково-інтелектуального комплексу існує і маса різноманітних складових, що передбачають самостійний аналіз, та своєрідність загальних методів стимулювання праці та управління діяльністю. Їх накладення один на одного та діапазон можливостей застосування, особливо – в умовах перетину моделей постсоціалістичних та постіндустріальних перетворень потребує використання кумулятивності зусиль суспільства.

Період сфокусованих суспільних перетворень, з одного боку, розширює рамки можливостей, з іншого, – формує основу подальших соціально-економічних трансформацій і, відповідно, характер використання цього часу багато в чому визначає подальший «коридор свободи» як у внутрішньому, так і в міжнародному житті. Перехідний період постглобальних зрушень стягує створення фундаменту подальшого відродження та розвитку. Його стійка основа та органічні динаміки спочивають як на новітніх світових досягненнях, так і на вікових національних традиціях. Необхідна аж ніяк не автаркія, яка відкриває дорогу зовнішньому маніпулюванню на принципах «чорної скриньки», а «свобода рук» для дій у своїх інтересах при вирішенні фундаментальних та актуальних завдань розвитку та безпеки народів культурно-цивілізаційного світу. Вочевидь, створення умов стратегічних відродження та розвитку потребує відновлення як внутрішнього, а й зовнішнього контуру розвитку [11-14]. У цьому за законом нерівномірності історичного поступу підйом однієї країни при слабшанні іншої загострює конфліктність епохи. Черговий парадигмальний стрибок у розвитку ойкумени об'єктивно потребує відповідних змін стратегій соціально-економічного розвитку та захисту національних інтересів. Їх корінна модернізація тим нагальнішою, що здійснюється перехід до принципової багатополюсності та визнання права на різноманітність. І багато в чому саме лідери, здатні розуміти та ефективно працювати на відродження та розвиток власного культурно-цивілізаційного світу, стають вагомим фактором виявлення та продуктивного використання глобальних процесів. Відповідно, зміна світового тренду – це й необхідність зміни еліт: ті, хто не вмів відкрити діапазон можливостей нової епохи для суб'єктів господарювання та народу як цілого, повинні піти. При цьому найважливішими суб'єктами пошуку та культивування

нових моделей суспільного ладу (як і захисту населення) виявили себе аж ніяк не транснаціональні корпорації чи міжнародні організації, а саме держави. Причому детермінанти суспільної організаційно-управлінської та техніко-технологічної патогенності варіативні та комбіновані, що відкриває додаткові перспективи спрямованої селекції певних ознак. Мотиваційно-консолідуючі програми включають не лише господарювання, але пронизують усю життєдіяльність: від елементів Надпроектів до вирішення рутинних нагальних завдань. Ліквідація свободи преси не меншою мірою, ніж опозиції, – показник деградації режиму та предтеча занепаду суспільства. Одухотвореність буття часто протистоїть офіціозу пропаганди.

Перехід до логіки свободи є, одночасно, відмовою від єдності будь-якого базису розвитку. Радикальний характер і розмах зрушень наочні. У наявності складний рух, який одночасно поєднує в собі різні моделі, сценарії та процеси. Йдеться не тільки про політичні умови реалізації свободи, але й про значно більш глобальні її перспективи, пов'язані з домінантою терпимості та багатоукладності. Коли немає стабільної зовнішньої опори у вигляді загальної ідеології, єдиної культури, стереотипної науки, тоді необхідно визнавати право на існування несхожого, особливого і незвичайного. Об'єктивується соціальна потреба у опрацюванні інновацій навіть аутсайдерських типів, на руйнування конркультурних логік під виглядом «раціональних дій»: нова епоха створює свої культурні світи, де є місце всім. Творчість стає процесом не тільки ідеально, але й реально загальним. Закріплюються принципово різноманітні структури. Внутрішні цінності та глибоко індивідуальні смисли, підходи та погляди чисельно невеликих груп набувають звучання на макрорівнях, а то й агресивно нав'язуються всім. Багато соціальних тенденцій все ще тільки формуються, інші важко розпізнати в морі колишніх закономірностей і фактів. Вивчення інституціональних і ціннісних засад організації різних типів спільнот, альтернативних підходів до оцінки систем стимулювання дозволяє долати жорсткий виробничий детермінізм, відмовлятися від аналізу та оцінки ситуацій і процесів виключно з позицій безвідкладної користі, переходити до дослідження трудової поведінки та суспільних відносин з урахуванням історико-культурних, морально-психологічних, релігійно-етичних традицій, плюральних моделей персонального та групового вибору. Неправомірно при цьому зводити логіку змін у відносинах виключно до детермінації культури технологічними інноваціями. Важливого значення набуває вплив саме культурного середовища на появу і сприйняття нововведень техніки та економіки; екологічно чисті технології тому не є соціально нейтральними, вже на стадії проектування в них закладається свідомо орієнтація на розвиток і збагачення культури. Подолання монополії «позаморальної» моделі діяльності, зростання антропоцентристських тенденцій збагачує творчий потенціал: людина вміє і знає більше, ніж усвідомлює. В свою чергу, розповсюдження багатоскладової діяльності, яка «кидає виклик» людині, необхідність покладатися в рішеннях на самого себе, самокритичність взагалі не локалізуються у конкретній сфері, диффузуючи в стиль та образ життя.

Ціннісно-сміслові переформатування часто стає центральною ланкою соціокультурного впливу. Колоніалізм, піратство, торгівля рабами тощо плавно перетікають у імперіалістичну політику підкорення ринків та територій, торгівлю внутрішніми органами людини, (біо)тероризм та забезпечення руху світогляду, зручного для егоцентризму інтересів. Витонченість технологій дестабілізації впливає на маніпулювання масовою свідомістю. Стійкість і критичність у

сприйнятті інформації в її повені стають важливим елементом імунітету культурно-цивілізаційного світу. А психологічна стійкість у збереженні та розвитку його базових ціннісно-смыслових комплексів корелює із суспільною ідеологією, зокрема, – ставленням до життя та смерті, самоповагою, співтворчістю тощо. Разом з тим, зростає вправа, відводячи від внутрішніх проблем увагу населення, посилювати агресію зовнішньої політики та маніпулятивність подання інформації. Процеси світових трансформацій ще раз демонструють: у кожного із суб'єктів історії своя комбінація переваг та недоліків. Їх усвідомлення та врахування – важливіший елемент створення ефективного Надпроекту розвитку культурно-цивілізаційного світу та з'ясування шляхів гармонії стратегії, тактики та оператики трансформації життєвого устрою.

Отже, під час трансформації суспільства, природно, актуалізується потреба забезпечити стратегію відродження та розвитку, котра підштовхує до пошуку концептуальних рішень соціетального масштабу, систематизування нового досвіду, поєднання елементів наукової новизни та явного прикладного спрямування. І справа тут не в «національних особливостях» як таких, що притаманні кожній державі, а у масштабі та рівні раніше досягнутого розвитку, багатому науково-промислового потенціалі, якості колишньої загальноосвітньої та професійної підготовки кадрів та місці в геополітичній системі балансерів і противаг. Тобто у цьому зв'язку важливо більш ретельно враховувати глибинний і багатобічний характер перетворень, їх адаптацію до сподівань населення і укріплення в народних традиціях. При цьому створена можливість більш гнучкого та м'якого відображення у стратегії аномальних соціально-економічних явищ та периферійних культур.

Список використаних джерел:

- [1] Дагаев, А.А. (2001). Новые модели экономического роста с эндогенным технологическим прогрессом. *Мировая экономика и международные отношения*, (6), 40-51.
- [2] Хардт, М., Негри, А. (2006). Множество: война и демократия в эпоху империи. М.: Культурная революция.
- [3] Shedyakov, V. (2022). Post-globality as a changing of condition of international and domestic opportunities and threats. *Current issues of security management during martial law / University of Security Management in Košice*. Košice: Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach, 46-57. DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.7231597>
- [4] Mintzberg, H. (2007). *Tracking Strategies. Toward a General Theory*. Oxford: Oxford Univ. Press.
- [5] Школьников, А.Ю. (2020). Национальные стратегии: геостратегический взгляд на будущее мира и России. СПб.: Corvus.
- [6] Галушка, А., Ниязметов, А., Окулов, А. (2021). Кристалл роста. М.: Щербинская типография.
- [7] Shedyakov, V. (2019). Strategy of changes: challenges, measurements, priorities. *Strategies for sustainable socio-economic development and mechanisms their implementation in the global dimension / Bezpartochnyi, M. (ed.)*. Sofia: St. Grigorii Bogoslov, (2), 51-62. DOI <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.11839233.v1>
- [8] Shedyakov, V. (2021). Socio-economic development strategies' selection: opportunities and limitations. *Economic development strategies: micro, macro and mesoeconomic levels / Bendaravičienė, R., Shaposhnykov, K. (eds.)*. Kaunas – Riga: Baltija Publishing, (1), 174-186. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-191-6-12>
- [9] Шедяков, В.Е. (2017). Осуществление парадигмальных трансформаций: сорезонирование стратегии, тактики и оперативного искусства в управленческих композициях. *Development and modernization of social sciences: experience of Poland and prospects of Ukraine / Maria Curie-Skłodowska University*. Lublin: Baltija Publishing, 282-307.
- [10] Шедяков, В.Є. (2015). Стратегічна культура проведення трансформацій: можливості та загрози. *Розвиток економіки України під впливом економічних, соціальних, технологічних та екологічних трендів / за ред. М.С. Пашкевич, Ж.К. Нестеренко*. Дніпропетровськ: НГУ, 30-41.

- [11] Молчанов, А.Н. (1997). Россия, Украина и Белоруссия от Н. Хрущёва до Беловежской Пуши. Белгород – Харьков: Центр социальных технологий.
 - [12] Шедяков, В.Е. (2018). Формирование экономического суверенитета страны в условиях перехода к обществу знаний на основе развития научно-интеллектуального потенциала и материально-технической базы. *Вісник Одеського національного ун-ту. Економіка*, (23 / 8-73), 8-13.
 - [13] Шедяков, В.Е. (2020). Обеспечение национальных интересов при постглобальном изменении формата международного мироустройства. *Political science, philosophy, history and sociology: development areas and trends in Ukraine and EU: Proceed. of Intern. Scient. and Pract. Conf. Wloclawek*, 149-152. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-91-4-41>
 - [14] Шедяков, В. (2021). Экологически чистые воспроизводство и продукт в культивировании нового общественного уклада. *Priority areas for development of scientific research: domestic and foreign experience / Jankovska, A. (scient. ed. & project dir.)*. Riga: Baltija Publishing, 286-306. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-049-0-13>
-